Скарбы маёй краіны

Класная гадзіна для вучняў сярэдняга звяна

В. Я. Рабчук,
настаўнік матэматыкі Белалясоцкага ВПК дзіцячы сад – базавая школа

Мэты:

Адукацыйныя: садзейнічаць прывіццю падрастаючаму пакаленню павагі да дзяржаўных каштоўнасцей.

Развіваючыя: стварыць умовы для развіцця нацыянальнага самапазнання, вызначэння месца краіны ў свеце, увагі, самастойнасці дзеянняў.

Выхаваўчыя: імкнуцца выхоўваць любоў да Радзімы, добрасумленасць і дысцыплінаванасць.

Абсталяванне: геаграфічная карта РБ, скрыня, клейкая папера.

Ход мерапрыемства

Настаўнік. Прывітанне, паважаныя настаўнікі, эрудыраваныя вучні.

Сення мы з вамі пагаворым пра нашу родную зямлю, пра нашую адзіную карміліцу. Давайце падумаем, якая наша Беларусь?

Настаўнік бярэ загатоўку намаляванай скрыні, вешае яе на дошку.

Настаўнік. Зараз я вам раздам карткі, а вы мне напішыце пра тое, якая наша Беларусь. Гэтыя карткі зложым у скрыню.

Дзеці пішуць, наклейваюць на скрыню. Потым настаўнік каменціруе кожную картку.

Настаўнік. А зараз я пакладу ў скрыню скарбы – тое, чым багата наша краіна (чыстае паветра, бытавая тэхніка, шкло, тканіны, адзенне, абутак, фарфор, драўніна).

Вучань падыходзіць да скрыні і бярэ першы “скарб”, каменціруе.

1. **<u>Тканіны</u>**

Вучань. Як вядома, прадукцыяй прадпрыемстваў лёгкай прамысловасці з'яўляюцца тканіны, швейныя, трыкатажныя, футравыя, галантарэйныя вырабы, абутак. У адпаведнасці з гэтым у складзе лёгкай прамысловасці

прынята вылучаць тэкстыльную, швейную, трыкатажную, футравую, галантарэйную, гарбарна-абутковую прамысловасць. Усе названыя галіны лёгкай прамысловасці атрымалі развіццё на Беларусі. Яны выкарыстоўваюць сельскагаспадарчую сыравіну (лён, воўну, скуры) і сыравіну хімічнага паходжання (хімічныя валокны, штучныя скуры, штучнае футра). Частка сыравіны завозіцца з-за межаў Беларусі.

На Беларусі выпускаюцца ўсе галоўныя віды тканін: ільняныя, шарсцяныя, шаўковыя і баваўняныя. Беларусь — адзін з галоўных вытворцаў **ільняных тканін** сярод краін свету. Выпуск ільняных тканін сканцэнтраваны на Аршанскім ільнокамбінаце. Ен атрымоўвае льновалакно ад шматлікіх ільнозаводаў, што размешчаны ва ўсіх абласцях.

Адзін з вучняў ідзе да карты, шукае горад Оршу і адзначае гэта месца знакам (напрыклад, зялены трохвугольнік).

Галоўны вытворца шарсцяных тканін — Мінскі камвольны камбінат. **Шарсцяныя тканіны** вырабляюцца таксама на Мінскім і Гродзенскім тонкасуконных камбінатах; шарсцяная і паўшарсцяная пража — у Слоніме. У Брэсце і Віцебску працуюць буйныя дывановыя камбінаты.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Мінск, Гродна, Брэст, Слонім і адзначае іх знакам.

Больш за ўсе выпускаецца **шаўковых тканін,** сыравінай для якіх служаць хімічныя валокны. Вытворчасць шаўковых тканін сканцэнтравана ў Магілёве, Віцебску і Кобрыне.

Поўнасцю на прывазной сыравіне працуе Баранавіцкі баваўняны камбінат — адзіны буйны вытворца **баваўняных тканін** на Беларусі.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Магілёў, Віцебск, Кобрын, Баранавічы і адзначае іх знакам.

Другі вучань падходзіць да скрыні і бярэ “скарб”, каменціруе.

2. <u>Адзенне</u>

Вучань. Швейныя і трыкатажныя вырабы выпускаюцца не толькі буйнымі дзяржаўнымі прадпрыемствамі, але і невялікімі атэлье, кааператывамі, асобамі, што займаюцца індывідуальнай працоўнай

дзейнасцю. Швейныя або трыкатажныя атэлье, напрыклад, ёсць практычна ва ўсіх гарадах і пасёлках гарадскога тыпу.

Пераважная большасць вырабаў прыпадае на буйныя вытворчыя аб'яднанні і прадпрыемствы швейнай і трыкатажнай прамысловасці. Сярод іх швейныя фабрыкі «Мілавіца», «Элема», «Прагрэс» у **Мінску**, фабрыкі "Лакрэс", "Гомельчанка", "Камінтэрн" у **Гомелі**, "Бабруйсктрыкатаж", "Вяснянка" ў **Магілёве**, "Баранавіцкая трыкатажная фабрыка" , «Світанак» у **Жодзіна**, "Нартэкс", "Чараўніца" ў **Віцебску** і інш.

Карыстаецца попытам прадукцыя Салігорскага народнага прадпрыемства «Купалінка» — дзіцячая, жаночая і мужчынская вопратка.

Да ліку найбольш вядомых прадпрыемстваў трыкатажнай прамысловасці адносяцца камбінаты і фабрыкі ў **Пінску**, **Салігорску**, **Віцебску**, **Гомелі**, **Мінску**, **Жодзіне**.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Пінск, Салігорск, Гомель, Жодзіна, Баранавічы, Дзяржынск, Бабруйск і адзначае іх знакам.

Трэці вучань падходзіць да скрыні і бярэ "скарб", каменціруе.

3. **Абутак**

Вучань. Цэнтрамі гарбарнай прамысловасці з'яўляюцца таксама **Гродна**, **Бабруйск**, **Магілёў**. Найбольш вядомыя абутковыя прадпрыемствы – «Прамень» у **Мінску**, «Неман» у **Гродне**, сумеснае беларуска-германскае «Белвест», «Марка» ў **Віцебску**, **Лідская** і **Бабруйская** абутковыя фабрыкі.

Емістасць беларускага рынку абутку складае 9 млн. пар у год – і гэтая колькасць сапраўды прадаецца.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Гродна, Бабруйск, Магілёў, Мінск, Ліда, Віцебск і адзначае іх знакам.

Чацвёрты вучань падходзіць да скрыні і бярэ "скарб", каменціруе.

4. **Шкло**

Вучань. Археалагічныя раскопкі сведчаць, што вытворчасць шкла існавала ўжо ў II-IV стст. З XVI ст. на Беларусі вядомы **гуты** — невялікія прадпрыемствы па вырабе шкла. Гуты ўзнікалі там, дзе меліся кварцавыя

пяскі, прыдатныя для вырабу шкла. Бярозавыя дровы, бярозавыя і хваёвыя карчы выкарыстоўваліся ў якасці паліва.

У пачатку XVIII ст. прадстаўнікамі знакамітага роду беларускіх князёў Радзівілаў былі заснаваны першыя на Беларусі **шкляныя мануфактуры.** Налібоцкая мануфактура была вядомым для свайго часу прадпрыемствам. Тут варылі не толькі бясколернае, але каляровае шкло: рубінавае, зялёнае і сіняе з ізумрудным адценнем, выпускалі вырабы з крышталю. Вырабы Налібоцкай шкляной мануфактуры паступалі на продаж на працягу 150 гадоў. Шырока былі вядомы таксама вырабы Урэцкай мануфактуры (цяпер гарадскі пасёлак Урэчча ў Любанскім раёне Мінскай вобласці). Гэта была першая люстэркавая мануфактура. Вялізныя люстэркі і крышталёвыя люстры ўрэцкіх майстроў аздаблялі пакоі замкаў. Выраблялі тут шкляны посуд, аконнае і аптэчнае шкло. Урэцкая мануфактура існавала звыш 100 гадоў. У цяперашні час налічваецца каля 25 прадпрыемстваў гэтай галіны. Найбольш буйнымі па колькасці працуючых і кошту выпускаемай прадукцыі з'яўляюцца шклозавод «Неман» у маладым горадзе **Бярозаўка** на Гродзеншчыне, **Барысаўскі** крышталёвы і **Гомельскі** шклозавод.

Дзеці выходзяць да дошкі, шукаюць на карце горад і наклейваюць знак.

Шкляны посуд, вырабы *з* крышталю майстроў завода **«Неман»** і **Барысаўскага** крышталёвага завода карыстаюцца шырокім попытам на Беларусі і за яе межамі. **Гомельскі** шклозавод выпускае аконнае і вітрыннае шкло. Ліставое і ўзорыстае шкло вырабляецца на **Гродзенскім** шклозаводзе. Астатнія шклозаводы (пасёлак Глуша, Ялізава ў Магілёускай вобл. і інш.) выпускаюць пераважна бутэлькі, слоікі для розных галін харчовай прамысловасці. Працуюць 4 люстраныя фабрыкі ў **Мінску**, **Бабруйску**, **Гомелі** і **Целяханах**.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Бярозаўка, Барысаў, Гомель, Мінск, Бабруйск, Целяханы і адзначае іх знакам.

Пяты вучань падходзіць да скрыні і бярэ наступны "скарб", каменціруе.

5. Фарфор

Вучань. Папярэднікамі сучаснай фарфоравай вытворчасці з'яўляюцца ганчарныя рамёствы, якія ўзніклі ў глыбокай старажытнасці. Да самых старажытных ганчарных вырабаў адносіцца гліняны посуд: гаршкі, кубкі, міскі, збаны, глякі і інш. Ганчарства развівалася на працягу стагоддзяў, больш разнастайнымі і дасканалымі станавіліся вырабы. 3 цягам часу з'явіліся вырабы дэкаратыўнай і мастацкай керамікі: розныя скульптуры, фігурны посуд, вазоны, букетнікі, дзіцячыя цацкі. Атрымала развіццё вытворчасць кафлі — керамічнай пліткі для аздаблення печаў, дахоўкі, ці чарапіцы,— пліткі для пакрыцця дахаў.

У цяперашні час на Беларусі дзейнічаюць на мясцовай і прывазной сыравіне буйныя прадпрыемствы фарфоравай прамысловасці — **Мінскі фарфоравы завод і Добрушскі завод фарфоравага посуду.** Яны выпускаюць разнастайны фарфоравы посуд: талеркі, сподачкі, кубкі, чайнікі, салатніцы, сервізы. Прадпрыемствы вытворчага аб'яднання «Беларуская мастацкая кераміка» ў **Радашковічах і Івянцы** выпускаюць посуд і дэкаратыўныя керамічныя вырабы.

Адзін з вучняў ідзе да карты і шукае гарады Мінск, Добруш, Радашковічы, Івянец і адзначае іх знакам.

Шосты вучань падходзіць да скрыні і бярэ "скарб", каменціруе.

6. <u>Бытавая тэхніка</u>

Вучань. У нашай краіне выпускаюцца вырабы, разлічаныя на доўгатэрміновае карыстанне: халадзільнікі, тэлевізары, радыёпрыёмнікі, магнітафоны, гадзіннікі, фотаапараты, матацыклы, веласіпеды. (*Пытанні для вучняў: хто любіць глядзець тэлевізар? Хто любіць катацца на веласіпедзе?*) Для некаторых заводаў тавары спажывання з'яўляюцца асноўнай прадукцыяй. Да іх ліку адносяцца, напрыклад, мінскія заводы: гадзіннікавы, мотавелазавод, халадзільнікаў. Тэлевізары выпускаюцца вытворчымі аб'яднаннямі «Гарызонт» у **Мінску** і «Віцязь» у **Віцебску**, магнітафоны — у **Магілёве і Брэсце,** радыёпрыёмнікі, аўтамагнітолы — у **Гродне, Маладзечна і Мінску**, халадзільнікі вядомай маркі "Атлант" у Мінску, фотаапараты – заводамі «Зеніт» у **Магілеве і Вілейцы**.

Вучні адзначаюць гарады Мінск, Віцебск, Магілёў, Брэст, Гродна, Маладзечна, Вілейка на карце.

Наступны вучань падыходзіць за "скарбам", каменціруе.

7. Драўніна

Вучань. Буйныя цэнтры лесапілення і дрэвапрацоўкі будаваліся перш за ўсе ў гарадах, размешчаных на рэках (рэкі выкарыстоўваліся для сплаву лесу): Барысаў і Бабруйск на Бярэзіне, Гомель на Сожы, Пінск і Мозыр на Прыпяці. Тут выпускаюцца піламатэрыялы, фанера, мэбля, драўнянастружкавыя і драўнянавалакністыя пліты, у **Пінску і Барысаве** — запалкі. **Рэчыца** на Дняпры, **Масты** на Немане – перш за ўсе буйныя цэнтры вытворчасці фанеры. Налічваецца звыш 30 прадпрыемстваў па вытворчасці розных відаў мэблі. На прадпрыемствах **дрэваапрацоўчай прамысловасці** выпускаецца мэбля. Агульная колькасць на Беларусі дрэваапрацоўчых вытворчых аб'яднанняў, у складзе якіх маецца вытворчасць мэблі, і самастойных мэблевых фабрык складае больш за 30. Яны працуюць ва ўсіх абласцях. Да ліку самых буйных адносяцца прадпрыемствы ў **Мінску, Гомелі, Бабруйску, Пінску, Віцебску, Мастах**. Да дрэваапрацоучай прамысловасці адносіцца адзіная на Беларусі лыжная фабрыка, што знаходзіцца ў гарадскім пасёлку Целяханы Івацэвіцкага раёна. У якасці тавараў спажывання ў значнай ступені выкарыстоўваецца прадукцыя **цэлюлозна-папяровай прамысловасці:** сшыткі, блакноты, альбомы. Сярод 13 прадпрыемстваў гэтай галіны самым буйным з'яўляецца **Светлагорскі** цэлюлозна-папяровы камбінат. **Слонімскі** кардонна-папяровы завод выпускае розныя віды паперы і кардону, фоташпалеры. **Добрушская** папяровая фабрыка — сшыткі, альбомы. Вытворчасць газетнай паперы асвойваецца на **Чашніцкай і Шклоўскай** папяровых фабрыках. Да гэтага часу газетная папера на Беларусі не выпускалася. Да ліку старэйшых прадпрыемстваў адносяцца папяровая фабрыка ў Шклове, кардонная фабрыка ў пасёлку Светлы Бор Пухавіцкага раёна.

На вытворчасці шпалер спецыялізуецца **Гомельская** шпалерная фабрыка, у **Барысаве** выпускаецца папера для джяржзнакаў.

Папяровыя і кардонныя фабрыкі Беларусі выкарыстоўваюць пераважна прывазную цэлюлозу. Наша краіна завозіць таксама тыя віды паперы і кардону, якія не выпускаюцца на ўласных прадпрыемствах. У той жа час частка прадукцыі цэлюлозна-папяровай прамысловасці вывозіцца за межы Беларусі.

Вучні шукаюць гарады Мінск, Гомель, Барысаў, Добруш, Шклоў, Слонім, Светлагорск.

Настаўнік. Калі паглядзець на карту нашай краіны, то мы бачым, што наша Беларусь развіваецца, бачым, што адзначыўшы на карце тыя прадпрыемствы, пра якія мы гаварылі, можна ўпэўніцца ў тым, што наша краіна багатая "скарбамі". І сення мы назвалі толькі частку прадпрыемстваў, якія знаходзяцца на тэрыторыі Беларусі, не назвалі ўсе вытворчасці, з якіх складаецца гаспадарка Беларусі. Мяркую, што мы далей будзем з імі знаеміцца, таму што калі паглядзець у скрыню, то там знаходзіцца яшчэ шмат "скарбаў" (*пакладзены ў скрыню збожжа, бульба, гародніна, лендаўгунец, цукар, лакі, фарбы, хімічныя валокны і ніткі, аўтамабілі, матацыклы, веласіпеды, камбайны трактары і інш.)*

А зараз праверым, што вы засвоілі.

Дзецям прапануецца выканаць тэст.

Праверачны тэст

У розных месцах класа развешаны літары ***а, б, в.***

Вучні чытаюць пытанне на дошцы і, у залежнасці ад таго, які варыянт яны лічаць правільным, становяцца каля гэтай літары (правільны адказ падкрэслены).

1) У якім горадзе знаходзіцца абутковае прадпрыемства "Неман"?

а) <u>Гродна;</u>

б) Мінск;

в) Пружаны.

2) У якім горадзе есць люстраная фабрыка?

а) <u>Гомель;</u>

б) Салігорск;

в) Брэст.

3) Дзе не размешчаны заводы фарфоравага посуду?

а) Мінск;

б) Добруш;

в) Целяханы.

4) Што выпускае вытворчае аб’яднанне «Гарызонт»?

а) халадзільнікі;

б) тэлевізары;

в) газавыя пліты.

5) Дзе знаходзіцца лыжная фабрыка?

а) Целяханы;

б) Мінск;

в) Бабруйск.

6) Выпуск ільняных тканін сканцэнтраваны на:

а) Шклоўскім ільнозаводзе;

б) Пружанскім ільнозаводзе;

в) Аршанскім ільнокамбінаце.

7) Прадпрыества “Світанак” займаецца выпускам:

а) дываноў;

б) трыкатажнага адзення;

в) сумак.

Падводзяцца вынікі мерапрыемства.

Літаратура

1. Брылеўскі М. М. Геаграфія Беларусі 10 клас / М. М. Брылеўскі, Г. С. Смалякоў, М. Ц. Яльчык. – Мінск, “Народная асвета”, 2007.

Выкарыстаны матэрыялы сайтаў http://www.spr.by/all/shveynie-fabriki/, http://zavody.minsk.mnogonado.by/, http://govorim.by/minskaya-oblast/vileyka/info-o-vileyke/36645-predpriyatiya-vileyki.html